

Съставяне на статистиката на международната инвестиционна позиция съгласно методологията на шестото издание на *Ръководството по платежен баланс и международната инвестиционна позиция*

1. Обща информация

При съставяне на статистиката на платежния баланс и международната инвестиционна позиция, БНБ стриктно следва международните методологически стандарти на *ръководствата по платежен баланс* на МВФ. Тези стандарти са и базата за съставянето на нормативните актове в областта на статистиката на платежния баланс и международната инвестиционна позиция на Европейската централна банка (ЕЦБ) и Европейската комисия (Евростат), които всички държави-членки на Европейския съюз (ЕС) трябва да изпълняват. При статистиката на преките инвестиции се съблюдават и изискванията на *Ръководни дефиниции за преките чуждестранни инвестиции* на [ОИСР](#)¹.

През 2009 г. МВФ публикува шестото издание на *Ръководство по платежен баланс и международна инвестиционна позиция (МВФ, 2008)* (РПБ6, [Ръководството](#))². В ЕС преминаването към новите методологически изисквания на шестото издание на *Ръководството* бе координирано от Европейската система на централните банки (ЕСЦБ) и Европейската статистическа система.

При съставянето на новото, шесто издание на *Ръководството* са взети предвид промените и развитието на глобалната икономика след публикуването на предходното пето издание на *Ръководството по платежен баланс (МВФ, 1993 г)* (РПБ5).

Основните фактори, поради които са направени промените в *Ръководството* са:

- Глобализацията - все по-нарастващото значение на презграничните производствени процеси, създаване на все по-сложни структури и взаимовръзки в международните компании и увеличаването на мобилността на работната сила.

¹ www.oecd.org/daf/inv/investmentstatisticsandanalysis/40193734.pdf

² <http://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/bop6comp.htm>

- Финансовите иновации – по-голямо разнообразие и по-комплексни финансови инструменти

Успоредно с ревизията на *Ръководството*, с оглед осигуряване на съпоставимост между макроикономическите данни, бяха ревизирани и други базови статистически методологически ръководства - [Системата от национални сметки](#) (МВФ, 2008)³ и [Европейската система от сметки](#) (ЕСС, 2010)⁴, [Ръководството по статистика на външния дълг](#) (МВФ, 2013)⁵, [Ръководни дефиниции за преките чуждестранни инвестиции](#) (ОИСР, 2008)⁶.

Във връзка с това, на ниво Европейски съюз бяха изменени и допълнени нормативните актове в областта на статистиката на външния сектор. Това включва Препоръката на Европейската централна банка от 23 януари 2014 г. за изменение на [Препоръка ЕЦБ/2011/24](#) относно изискванията за статистическа отчетност на Европейската централна банка в областта на външната статистика (ЕЦБ/2014/2) (2014/С 51/01) и [Регламент \(ЕС\) № 555/2012](#) на Комисията от 22 юни 2012 г. за изменение на Регламент (ЕО) № 184/2005⁷ на Европейския парламент и на Съвета относно статистиката на Общността относно платежния баланс, международната търговия с услуги и преките чуждестранни инвестиции.

На национално ниво през 2011 г. бяха направени изменения на разпоредбите на [Валутния закон](#)⁸ относно статистиката на външния сектор. Българската народна банка през 2014 г. прие нова [Наредба № 27](#)⁹ за статистиката на платежния баланс, международната инвестиционна позиция и статистиката на ценните книжа.

³ <http://www.imf.org/external/pubs/ft/qna/>

⁴ <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-02-13-269>

⁵ <http://www.imf.org/external/pubs/ft/eds/eng/edgupdate/pdf/update.pdf>

⁶ www.oecd.org/daf/inv/investmentstatisticsandanalysis/40193734.pdf

⁷ https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/c_05120140222bg00010002.pdf и

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0555&from=BG>

⁸ http://www.bnb.bg/bnbweb/groups/public/documents/bnb_law/laws_foreignexchange_bg.pdf

⁹ http://www.bnb.bg/bnbweb/groups/public/documents/bnb_law/regulations_registrationinb_bg.pdf

2. Ключови промени в резултат на преминаването към методологическите изисквания на шестото издание на *Ръководството по платежен баланс и международната инвестиционна позиция*

2.1. Промени в представянето на данните

- Променено е името на *Ръководството по платежен баланс и международна инвестиционна позиция (РПБ6)*, поради значимостта на международната инвестиционна позиция за икономическия анализ и са разширени указанията за съставянето ѝ (пар.1.1 от РПБ6).

- Нетните статии във финансовата сметка се изчисляват по формулата:

$$\text{Нетни статии (ФС)} = \text{Актив} - \text{Пасив}$$

- Увеличението на активите и на пасивите се записва със знак плюс, а намалението им – с минус (досега със знак плюс се записваше намалението на активите и увеличението на пасивите, а със знак минус – увеличението на активи и намалението на пасивите) (пар. 3.31 от РПБ6).

- Досегашната статия *Финансови деривати* е преименувана на *Финансови деривати (различни от резерви) и опции върху акции на наетите лица* (пар. 6.58 от РПБ6).

- Досегашната статия *Търговски кредити* е преименувана на *Търговски кредити и аванси* (пар. 5.70 от РПБ6).

- Досегашните статии *Други активи/Други пасиви* са преименувани на *Други сметки за вземания/задължения* (пар. 5.69 от РПБ6).

- Във финансовата сметка е въведен терминът *Реинвестиране на печалба*, за да се разграничи от съответната подстатия в *Първичен доход – Реинвестирана печалба (използван и досега)*, въпреки, че по същество двете са идентични (пар. 8.15-8.16 и 11.33-11.36 от РПБ6).

2.2. Промени в методологията и рекласификация на подстатии

Прилагането на новите методологически изисквания има значителен ефект върху данните за финансовата сметка на платежния баланс и международната инвестиционна позиция и по-специално за преките и другите инвестиции.

2.2.1. Преки инвестиции

- С РПБ6 се въвежда съществено различен подход при отчитането на преките инвестиции. Досега (съгласно РПБ5) преките инвестиции бяха отчитани според принципа на първоначалната посока на инвестицията. В съответствие с този принцип пряката инвестиция включваше както първоначалната транзакция и съответно позиция, чрез която се установява отношението между директния инвеститор и директното инвестиционно предприятие, така и всички последващи финансови отношения между тях. Независимо от това, дали касаят активите и пасивите, всички трансакции и позиции се отчитаха в зависимост от първоначално установеното отношение между контрагентите – българска инвестиция в чужбина или чуждестранна инвестиция в България. При това представяне преките инвестиции се отчитаха на нетна база (активите минус пасивите на прекия инвеститор) (приложение 9 от РПБ6).

- Съгласно РПБ6 и четвъртото издание на *Ръководни дефиниции за преките чуждестранни инвестиции* на [ОИСР](#), при новия принцип на Актив/Пасив водещо значение има дали трансакцията/позицията е свързана с актив или с пасив на местното лице и на второ по значение място е първоначалното отношение между страните по сделката. На практика това означава, че преките инвестиции се отчитат на брутна база, както останалите статии на финансовата сметка. Тази промяна не оказва влияние върху стойностите на позициите в преки инвестиции, но представянето им, съгласно РПБ6, е напълно различно (пар. 6.42-6.45 от РПБ6). Предвид аналитичната важност на досегашното отчитане на преките инвестиции - в съответствие с принципа на първоначалната посока на инвестицията – от септември 2015 г., паралелно с публикуването на

данните за преките инвестиции съгласно РПБ6, БНБ ще продължи да съставя и публикува серии от данни и в съответствие с този принцип.

- Друга промяна е разграничаването на позициите между непряко свързани предприятия в обхвата на преките инвестиции. Непряко свързани предприятия са тези, при които са налице отношения на контрол или друга форма на влияние от страна на един и същ общ директен инвеститор (пряк или непряк), но които не се контролират помежду си. Досега позициите между непряко свързани предприятия можеха да се включват в обхвата на портфейлните инвестиции (дялов капитал и дългови ценни книжа) или на другите инвестиции (заеми, финансов лизинг, търговски кредити и аванси или други сметки за вземания/задължения). В съответствие с РПБ5, БНБ включваше тези позиции в обхвата на преките инвестиции и поради това на практика изменението няма да окаже ефект върху данните за преките инвестиции, публикувани от БНБ в съответствие с РПБ6.

- Съгласно новите изисквания, подчиненият срочен дълг между банките, инвестиционните фондове и другите финансови посредници (с изключение на застрахователните и пенсионните фондове) вече не се отчита в обхвата на преките инвестиции, тъй като това се приема за обичайна сделка между финансови посредници. Позициите, свързани с подчиненият срочен дълг между кредитни институции, се отчитат в статия *Други инвестиции* (пар. 6.28 от РПБ6).

- Изплащането на супердивиденди (несъразмерно големи дивиденди спрямо текущата печалба на предприятието) се отчитат като намаление на дяловия капитал (пар. 11.27 от РПБ6). Съгласно РПБ5, те трябваше да бъдат отчитани като плащане на доход по преки инвестиции.

2.2.2. Портфейлни инвестиции

- Статия *Портфейлни инвестиции* вече включва реинвестираната печалба на инвестиционните фондове (пар. 11.37-11.39 от РПБ6). (До края на 2015 г. данните за реинвестираната печалба на инвестиционните фондове предстои да бъдат включени в статистиката на международната инвестиционна позиция на България).

- Инвестициите в ценни книжа на международни организации под формата на акции се включват в *Портфейлни инвестиции* (пар. 6.32 от РПБ6).

2.2.3. Други инвестиции

- В статия *Други инвестиции* е създадена отделна подстатия *Други видове дялов капитал*, в която ще се отчитат позициите, свързани с участието (различно от притежаване на ценни книжа) в международни организации (пар. 6.32 от РПБ6). Тези позиции съгласно РПБ5 бяха включвани в преките инвестиции.

- Добавена е и нова статия *Застрахователни и пенсионни схеми и стандартни гаранционни схеми* (пар. 5.62-5.68 от РПБ6) (До края на 2015 г. данните за застрахователни и пенсионни схеми и стандартни гаранционни схеми предстои да бъдат включени в статистиката на международната инвестиционна позиция на България).

- Позициите в специални права на тираж (които членовете на МВФ имат право да използват в случай на финансови затруднения, като ги обменят за конвертируеми валути) вече се отчитат като задължения в *Други инвестиции* (пар. 5.35, 6.61 и 7.70 от РПБ6).

- Съгласно РПБ6 и пар. 5.118 от ЕСС 2010, краткосрочните заеми между кредитните институции се отчитат като депозити, а не като заеми, както беше съгласно изискванията на РПБ5. Съгласно указанията на Европейската централна банка и Евростат, при отчитане на данните за платежния баланс, всички заеми (независимо от техния матуритет) между кредитните институции се отчитат като депозити.

Дата: 30 юни 2015 г.